

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com | fax: 732.865.7002

עלה עצמות

העלאת עצמות יוסף

ע"פ ספר נכסי כהן
מאת הרה"ג ר' אר"ל הכהן בערנשטיין שליט"א

וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֵד פִּקְדוֹ אֱלֹהִים אֲתָכֶם וְהֶעֱלֵתֶם אֶת עַצְמוֹתַי מִצֵּה (נ, כה).

יש להעיר כמה נקודות בפסוקים אלו. א' - מדוע השביע יוסף את בני ישראל שיעלו את עצמותיו, היה לו להשביע את בניו ויוצאי חלציו, כמו שעשה יעקב אבינו. ב' - למה חזר יוסף ואמר בתוך השבועה עצמה "פקוד פקוד אלקים אתכם", הרי כבר אמר מקודם "ואלוקים פקד יפקוד", ומשמע מזה שהוא חלק מהשבועה, וכן משמע בפ' בשלח דכתיב "ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקוד אלקים אתכם וגו'". ג' - ועוד צ"ב מדוע סיפרה התורה ענין זה, הלא רש"י בפ' בשלח (יג, יט) מביא שבני ישראל העלו עמיהם עצמותיהם של כל השבטים מארץ מצרים, ומסתבר שכולם השביעו את בניהם על זה, ולמה כתבה התורה דוקא השבעת יוסף.

וביאור הדברים נראה לכאורה על פי מה שמבואר בחז"ל, בכמה מקומות דגלות מצרים היה תיקון לחטא מכירת יוסף, ותיקון לחטא זה היה צריך שבני ישראל יעלו את עצמות יוסף לארץ ישראל, וממילא לא היו יכולין להיגאל בלא זה. ועל דרך זה יש לבאר מה שאמרו חז"ל (סוטה יג, ב) על הא דיוסף נקבר בשכם "משכם גבוהו ולשכם נחזור אבידתו", והיינו דשלימות התיקון היתה כשהביאו את עצמות יוסף לשכם וקברוהו שם, שמשם התחיל החטא של מכירת יוסף.

והנה נאמר בתהלים (תהלים עח, ט-י) "בני אפרים נושקי רומי קשת הפכו ביום קרב, לא שמרו ברית אלקים ובתורתו מאנו ללכת". ואיתא במכילתא ריש בשלח שנענשו בני אפרים על "שלא שמרו ברית אלקים" דהיינו עברו על השבועה. וכפשוטו הכוונה לשבועה שלא ידחקו את הקץ, אולם המרכבת המשנה שם כתב "ואפשר לומר עוד שעברו על שבועת יוסף כי השבע השביע וגו' והעליתם את עצמותי מזה אתכם, והם הניחו עצמות יוסף", והיינו דהא דבני אפרים נהרגו על ידי הפלישתים משום שעברו על שבועת יוסף ויצאו ממצרים בלא עצמותיו, ומתאים מאוד לדברינו.

וכן אפשר לבאר דברי המדרש הידוע, הים ראה ויננס, מה ראה, ארונו של יוסף ראה. והביאור, דכיון שהים ראה שיש לבני ישראל עמיהם עצמותיו של יוסף, ממילא ראיין הם לגאולה ונבקע הים.

ולמשנ"ת שעליית עצמות יוסף מארץ מצרים הוא חלק מהגאולה, וכתנאי בעצם הגאולה, יש לבאר שבקשת יוסף שיעלו עצמותיו לא"י לא היתה בקשה פרטית שרוצה להקבר בא"י כמו שאר השבטים, אלא היה לצורך גאולת כלל ישראל, וממילא מאוד מובן מה שה"פקוד יפקוד" הוא חלק מהשבועה, דהפקידה אינה רק היכי תמצי שתהיה להם היכולת להעלות עצמותיו, אלא אדרבה ע"י קיום השבועה גופא היה להם הגאולה. ומפני זה השביע יוסף את בני ישראל ולא רק את בניו, וכן מטעם זה סיפרה זאת התורה, כיון שהוא חלק מהגאולה.

עלה קשת

החרב והקשת

ע"פ ספר עץ חיים עמ"ס יבמות, נדרים, חומש ומועדים,
מאת הרה"ג ר' חיים מנחם הכהן שווארץ שליט"א

וַאֲנִי נָתַתִּי לָךְ שֶׁכֶם אֶחָד עַל אַחֶיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֹמְרֵי בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי (בראשית מוח, כב)

ופירש רש"י שני פירושים על "שכם אחד" או העיר שכם, או הבכורה. ובסיפא דקרא פירש, "בחרבי ובקשתי" - כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם, וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן, עכ"ל. אולם בתרגום אונקלוס תרגם "די נסבית מיידא דאמוראה בצלותי ובבעותי", דהיינו בתפלתי ובבקשתי. והיינו כמש"כ "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר" (תהלים כ, ח), שבכל פעם שישאל יוצאין למלחמה הם יוצאין בתפלה.

ומה שתרגם אונקלוס "בחרבי" ל"בצלותי" ו"בקשתי" ל"בבעותי", יש לפרש ע"פ מה שביאר האדמו"ר מאוסטרובצא זיע"א שכתודד המלך היה מספיד את שאול המלך אמר "ללמד בני יהודה קשת" (שמואל ב א, יח), ובפשוטו היה משבח את כח המלחמה של שאול שהיה מלמד את בני יהודה להילחם טוב. אבל צ"ב למה אמר 'קשת' דוקא. וביאר בזה, שיש חילוק בין שאר כלי מלחמה לקשת, דבשאר כלי מלחמה כל שהוא יותר חזק ה"ה פועל יותר יפה, אבל בקשת הוא אדרבה, שאם הקשת חזקה וקשה אינו יכול להשתמש בה כהוגן, שהרי צריך לכופף את הקשת כדי לשלוח החץ, ואדרבה ככל שאפשר יותר לכופף הקשת הרי החץ משתלח באופן יותר טוב. וכן במלחמה יש שני דרכים לנצח, הא' שצריך להיות חזק וללחום עם האויב, אבל לפעמים צריך לילך בדרך אחרת דהיינו לכופף את עצמו לאויב ולהראות כאילו הם מנצחים, אבל באמת להתחכם עליהם ועי"ז לנצח לבסוף. וזה שהיה משבח דוד את שאול, שלימד את בני יהודה קשת, ששאלו היה עניו גדול, דאף ש"משכמו ומעלה גבוה מכל העם" מ"מ היה הולך בענווה יתרה, וזה היה המהלך שלו להכניע את עצמו, [ואף שלפעמים היה זה למכשול וכמו בעמלק שלא הרג את אגג, וכמו שהוכיחו שמואל ע"ז דאף אם קטן אתה בעיניך מ"מ ראש שבטי ישראל אתה, מ"מ בדרך כלל היה זה מעלה], וזהו שהיה משבחו "ללמד בני יהודה קשת".

ועפ"ז י"ל, דהנה גם בתפלה מצינו ב' אופנים אלו, שיש דרך א' בתפלה להכניע את עצמו בתפלה לפני המקום כתפלה הרגילה, אבל יש עוד מהלך של "צדיק גוזר והקב"ה מקיים", שהצדיק תובע משמים דבר מסוים.

הרה"ק רבי יחזקאל מאוסטרובצא זיע"א הי"ד בנו וממלא מקומו של הגאון רבי זיע"א

וביעקב אבינו, הרי מפשוטו של מקרא נראה שהיה יעקב מתנגד לעצת שמעון ולוי להרוג את עיר שכם. ומסתמא היתה לו דרך אחרת של כניעה להציל את דינה, דודאי אף יעקב אבינו סבר "הכזונה יעשה את אחותנו". וזהו שכתוב בחרבי ובקשתי, שהיו לו שני מהלכים אלו במלחמה בשכם [א.ה. דמתחלה רצה להתנהג בדרך כניעה, ולבסוף כשנתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם היה צריך לחדד כלי מלחמה כנגדן, וכמש"כ רש"י]. וזהו מה שתרגם אונקלוס "בצלותי ובבעותי", ששני מהלכים אלו במלחמה הם כנגד שני מהלכים אלו בתפלה, וכנ"ל.

מוצאי שבת		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
5:26	ג' כוכבים קטנים רצופים (8.5 מעלות)	8:54/9:39	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק) גר"א	4:21	הדלקת נרות	12:28	מנחה גדולה (חצי שעה שוה)
5:53	עיב דקות	9:56/10:25	סו"ז תפילה מג"א (לפי האופק) גר"א	4:39	שקיעת החמה (צריך להחמיר ב' דקות)	2:18	ט' שעות (להתחלת סעודה)
6:08/6:11	ר"ת לחשבון 16 מעלות \ אכטיל	11:59	חצות (סעודת שבת להב"ח)	5:58-6:58 (5:57-6:57 גר"א)	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	2:42	מנחה קטנה (איסור מלאכה)
	ביום ה' לפרשת שמות מתחילין שובב"ם ת"ת	4:40	שקיעת החמה	5:21	זמן קר"ש של ערבית (לערבית ולפני סעודה)	4:05	פלג המנחה (מג"א לפי אופק)

שנה ד: גליון טו | שב"ק פרשת ויחי ה'תשפ"ד

בגליון פר' מקץ כתב הרב חיים צבי הכהן ברעכער שליט"א לבאר דברי מדרש חנוכה, שמבואר שבני חשמונאי יצאו למלחמה על הגזירה שכל הבתולות הנישאות יבעלו להגמון תחילה, משום דמצינו כן בזקנם לוי שנלחם עבור זה בשכם. ותמה שהרי יעקב אבינו הוכיחם על זה, ולמה בני חשמונאי נמשכו אחרי לוי נגד אבינו הזקן.

ובאמת כעין מה שהביא מהמדרש חנוכה מבואר יותר במגילת אנטיוכוס, דאיתא שם שמתתיהו בירך חמש בניו וז"ל, ויברך אותם אביהם וכו', שמעון בני אדמה אותך כשמעון בן יעקב אשר הרג יושבי שכם, ע"כ, ומבואר שמתתיהו החשיב את מעשה שכם כשבח ומעלה. וכן משמע במדבר רבה (ב, ז) דאיתא שם שעל דגל של שמעון היה שכם, ועל כרחך שהיה נחשב להם לזכות ולמעלה דבלא"ה לא היו מציירים זאת על דגלו.

הגה"צ ר' מתתיהו סלומון שליט"א בצד ימין

ועל עיקר הקושיא שהרי יעקב הוכיחם ע"ז ועל כרחך שלא נחשב לזכות, נראה שבאמת קושיא מעיקרא ליתא, שאף שזה חידוש גדול אבל מבואר בר"מ שקיי"ל כשמעון ולוי ודלא כיעקב אבינו, שכתב (מלכים ט, יד) ובן נח שעבר על אחת מז' מצות אלו יהרג בסייף, ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנוהו,

כל העמים והלשונות לא יוכלו לחמשה בני מתתיהו, מאריות הם חזקים ומנשרים הם קלים ומדובים הם ממחרים ע"כ. הרי שלא ראה שם מעשה ה' אלא גבורים חזקים אשר מי יתיצב בפניהם! ואחריו באו חז"ל להודות לה' על שמסר גבורים ביד חלשים! ההרחבה בדברים אלו מסירה העיון והלב מהנקודה העיקרית ומחלשת כוחו של הנס". עד כאן דברי מורנו המשגיח, עיי"ש כל המאמר באורך.

חילכם לאורייתא, נוחם מלך לאון

***

בתמונה שהתפרסמה בשבוע שעבר, כתוב בטעות שהגר"י שטייף זצ"ל עומד במרכז, וזה אינו, אלא שהראשון בצד ימין הוא הגר"י שטייף זצ"ל, ואילו הרב העומד במרכז הוא בעל עטרת פ"ז זצ"ל, הנקרא בשם "טשזר רב".

אנו שוב מפרסמים כאן את התמונה עם הכיתוב הנכון. בעל עטרת פ"ז, הגר"י מרדכי אפרים פישל סופר-זוסמן זצ"ל היה חתן הגר"י קאפל רייך זצ"ל, אב"ד דק"ק בודאפעסט. והוא הרב העומד במרכז. והרבני הר"ר מיכאל שטייף שליט"א זיהה שהשני מצד שמאל הוא אביו, בנו חביבו של מהר"י שטייף, הרב צבי יהודה שטייף זצ"ל הי"ד.

עכ"ל. והרמב"ן (פרי וישלח) השיג על הר"מ שאם זהו מצות דינים, למה יעקב אבינו לא הזדרז לקיים המצוה להורגם, עיי"ש. והרדב"ז שם תירץ שיעקב סבר שהיה לאנשי שכם דין גר שנתגייר כקטן שנולד ולכן לא היו חייבים על מה שעשו מקודם, ומעין זה כתב החת"ס פר' וישלח. ועכ"פ דברי הר"מ ברור מללו שאנשי שכם באמת היו חייבים מיתה, ולפי"ז יוצא מפורש שהר"מ פסק כשמעון ולוי ולא כאבינו יעקב. ולפי"ז מובנים המדרשים הנ"ל שהחשיבו כמעלה את מה ששמעון ולוי הרגו אנשי שכם.

אשרא בורשין

***

ההסטוריה הפסולה

למע"כ מערכת עלים נועם ה' עליכם,

בנוגע למאמרו היסודי של הרב יהודה ראטה שליט"א על ספרים חיצונים (מדור עלה ספרים, גליון פר' מקץ), ראוי לציין ציטוט משמיה דמרן החזון איש, הביאו מורנו המשגיח הג"ר מתתיהו סלומון שליט"א במאמר "מאי חנוכה" ונעתק בספר מתנת חיים. וז"ל "כחש ההיסטוריה אינו רק בזאת שדוגלת בהסברה כפרנית, אלא אם היא מתעלמת מלנמק את התולדה במלוא מציאותה האמיתית גם זאת היסטוריה פסולה - קיימת רק היסטוריה כזו שאנו לומדים בספר שופטים, ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה' וגו' וימכרו ביד כושן רשעתיים, ויזעקו בני ישראל אל ה' ויקם ה' מושיע" עכ"ל.

והמשגיח שליט"א הרחיב את דבריו וז"ל, "היסטוריה כזו על ימי חנוכה לא תמצא בשום ספר של דברי הימים עם כל אריכותם על אותה תקופה, רק בדברי חז"ל ולהם מספיק הקיצור! ובהמשך דבריו שם "כי רק מקור אחד לנו - שאל אביך ויגדך זקנך ויאמרו לך, וכפרש"י אביך אלו הנביאים, זקניך אלו החכמים, כי רק מהם נקבל הידיעות באור הנכון וכו', וימי החנוכה הם הם המבררים לנו נקודה נפלאה הנ"ל, כי דוקא בזה שלא ניתן ליכתב הודגש כי יש מקום לטעות לכל מי שרוצה לטעות, וכמו שמצינו במגילת אנטיוכוס התנצלותו של בגריס הרשע שר צבא אנטיוכוס שאמר בזה"ל: אם ילכו

שמעון ולוי אחים כלי חמס מכתיהם וגו' כי באפם הרגו איש וגו' ארו אפם כי עז ועברתם כי קשתה (בראשית מט, ז-ז).

ברש"י מבואר שהוכיח יעקב לשמעון ולוי על הריגת שכם. והנה שם בפרשת וישלח אמר להם יעקב (לד, ל) "עברתם אתי להבאישני ביישב הארץ", והשיבו אותו (שם לא) "הקזונה יעשה את אחותנו". וביאר האור החיים תשובתם, שאם נרשה לאחרים להרע לנו לא תהיה לנו תקומה בין העמים. ומדלא השיב יעקב מאומה משמע שקבל טענתם. וא"כ צ"ב מדוע שוב הוכיחם כאן.

עוד יל"ע, דלמעלה בסמוך אמר יעקב (מח, כב) "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי", ופירש רש"י, שכם ממש. ומשמע שהיה יעקב שבע רצון מהכיבוש. ועוד, מדוע הוכיחם על אפם ועברתם, ולא על עצם המעשה.

והנה ענין 'בחרבי ובקשת' ביארו המפרשים (ראה רש"י, רמב"ן, ספורנו), שעי"י תפלתו ותורתו של יעקב נצחו שמעון ולוי. ונראה לומר עפ"ז, דאכן הסכים יעקב לטענת 'הכזונה יעשה את אחותנו', אלא שהוכיחם על אופן גישתם למלחמה,

שהיה מתוך "כלי חמס מכתיהם", שפירש רש"י, "אומנות זו של רציחה חמס הוא בידכם, מברכת עשו היא וכו' ואתם חמסתם אותה הימנו". כלומר, שהיה להם ללחום בכלי זיינו של יעקב, דהיינו תורה ותפלה, ולא מתוך אף ועברה.

והנה מטו משמיה דהאריז"ל (ראה 'דביר קדשו', מועדים א, עמ' שכ) שמלחמת שמעון ולוי בשכם היתה 'מעשה אבות' של מלחמת החשמונאים. ואכן, החשמונאים היו כהנים מבני לוי. עוד איתא (מדרש מעשה חנוכה, אוצר מדרשים - אייזנשטיין), שהחשמונאים התחילו ללחום כאשר בת מתתיהו תבעה מהם ללחום למען בנות ישראל כאשר עשו שמעון ולוי בשביל דינה. וכן במגילת אנטיוכוס (נג) מסופר שאמר מתתיהו לבנו שמעון שהוא כשמעון בן יעקב שלחם בשכם. וצ"ע בכל זה, כי למה להם לעשות שוב כמעשה שמעון ולוי, והרי הוכיחם יעקב עליו.

ועי"פ הנ"ל נראה, דהנה איתא עוד (מעשה חנוכה ב, אייזנשטיין) שבזמן חנוכה היו ישראל ממתנינים לעזרת הפרסיים, וחרה למתתיהו ותמה, "ולא כתיב ארוך הגבר אשר שם בשר זרועו לו ומן ה' יסיר לבו וברוך הגבר אשר שם ה' מבטחו". אז לבש הוא ובניו ובני חשמונאי שק וצמו והתפללו, ושוב התגברו ולחמו והרגו ביון עם רב. הרי נמצא שקבלו תוכחת יעקב, ושינו גישתם למלחמה להיות מתוך תשובה ותפלה.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאֶסְפוּ וְאֶגְדָּה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים (מט, א).

תכלית ידיעת הקץ רש"י (מט, א) הביא דברי חז"ל וז"ל, ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה שכינה ממנו, עכ"ל. ומקור הדברים מסוגיא דפסחים (נו, א).

אמנם הרמב"ם (פ"א מהל' ק"ש הלכה ד) כתב וז"ל, מסורת היא בידינו שבשעה שקבץ יעקב אבינו את בניו במצרים בשעת מיתתו ציום וזרזם על יחוד השם ועל דרך ה' שהלך בה אברהם ויצחק אביו. עכ"ל. והקשה הכסף משנה (שם) על מה ששינה הרמב"ם מלשון הגמרא, שבמקום לכתוב שביקש לגלות הקץ, כתב שזרזם על יחוד ה' ועל דרך ה' וכו'.

ותירץ האבי עזרי וז"ל, ונראה פשוט שכל ענין ידיעת הקץ, אין זה ענין בפני עצמו, מה שנוגע לנו, אלא אך ורק שיש בזה משום זירוז ויחוד השם לעבודתו וליראתו, כי אין שום נפקא מינה בזה ידיעתנו מתי יהיה, ונאמן עלינו הקב"ה שיהיה מתי שיהיה ברצונו, והתועלת בידיעה זו לזירוז, וע"כ כתב הרמב"ם סתם שציוה וזרזם על יחוד השם, ודייק הרמב"ם לכתוב כך ללמדנו שלא להיות ממחשבי קצין, כי ידיעת הקץ אין זה ענין חשוב כלל וכלל, אלא העיקר הזירוז להשם, וכמה נפלאים הדברים בס"ד, עכ"ל. וניכרים הדברים שכוונתו נגד אנשים מסוימים בדורו שהרבו לדחוק את הקץ שלא ברצון חכמים.

דברי החתם סופר בענין ומן הענין לציין לדברי החתם סופר בתשובתו האחרונה **העיקרים והעיקר הי"ב** שבחלק יורה דעה (סי' שנו). בראשית דבריו כתב שענין הויכוח אם יש י"ג עיקרים [כדעת הרמב"ם] או רק ג' עיקרים [כהר"י אלבו בעל ספר העיקרים] "לא ידעתי שום נפקותא כי אם קריאת שם בלבד, ולדעת המקובלים אין כאן עיקר כי כל קוצים של תורה הם עיקרים, מה בין זה לזה", עכ"ל. וכבר נשתברו הרבה קולמוסים ליישב ענין העיקרים.

אולם בהמשך דבריו כתב דבר נפלא מאד, שאלמלא מרן החת"ס כתבו אי אפשר לאמרו, וז"ל, אך אי אפשר לי בשום אופן להאמין שיהיה גאולתנו אחד מעיקרי הדת ושם יפול היסוד תפול החומה חלילה, ושנאמר אילו היו ח"ו חטאנו גורמים שיגרש אותנו גירוש עולם וכדסבירא ליה לרבי עקיבא בעשרת השבטים שהם נדחים לעולם, המפני זה רשאים הם לפרוק עול מלכות השמים או לשנות קוצו של יו"ד אפילו מדברי רבנן. חלילה! אנחנו לא נעבוד ה' לאכול פרי הארץ ולשבוע מטובה. לעשות רצונך אלקי חפצתי! ועל כל פנים ועל כל אופן עבדי ד' אנחנו יעשה עמנו כרצונו וחפצו. ואין זה עיקר ולא יסוד לבנות עליו שום בנין. אך כיון שעיקר יסוד הכל להאמין בתורה ובנביאים, ושם נאמר גאולתנו האחרונה בפרשת נצבים ובפרשת האזינו, כמו שכתב רמב"ן שם, והרבה מזה בדברי נביאים, אם כן מי שמפקפק על הגאולה הלז הרי כופר בעיקר האמנת התורה והנביאים, עכ"ל.

כלל דבריו הם, שא"א לומר שביאת המשיח היא עיקר, מאחר ש'עיקר' היינו יסוד שעליו בנוי הבנין, ולא יתכן לומר שללא ביאת המשיח אין חיוב לקיים המצוות, שהרי ברור שלא ניתנה תורה כדי לאכול מפריה ולשבוע מטובה. לפיכך הסיק החת"ס, שהכופר בביאת המשיח ובגאולה האחרונה הרי הוא ככופר בשאר דברי התורה, מאחר שקץ הימין מבוארת בתורה ובנביאים. אבל אין בו עיקר חשוב יותר משאר דברי התורה.

דברי בעל ספר העיקרים וכן כתב בספר העיקרים (מאמר ד פרק מב) שאע"פ והרמב"ן בספר הגאולה שהאמונה בביאת המשיח מחוייבת על כל בעל תורת משה, וזה כי לפי שבא בתורה מפורש החיוב להאמין בדברי הנביא, וכל מי שאינו מאמין בביאת המשיח הוא כופר בדברי הנביאים ועובר על מצות עשה, מכל מקום אין האמנת ביאת המשיח עיקר שתבטל התורה בכללה אם לא יאמינהו האדם, עכתו"ד.

ומעניין מאוד לציין, שאע"פ שספר הגאולה של הרמב"ן עדיין לא יצא לאור עולם בחייו של החתם סופר, מכל מקום לשונו של החתם סופר קרוב מאד לדברי הרמב"ן בספר הגאולה (שער השני) וז"ל, כי אנחנו אין תכלית גמולנו ימות המשיח,

ואכול פירות הארץ היא, והתרחץ בחמי טבריה וכיוצא בהן מן התענוגים, גם לא הקרבנות ועבודת בית המקדש תכלית רצוננו. רק גמולנו ומבטנו העולם הבא, והתענג הנפש בתענוג הנקרא גן עדן, והנצל מעונש גיהנום. אבל אנחנו, עם זה, מחזיקים דבר הגאולה, מפני שהיא אמת מפורסם אצל בעלי התורה והנבואה וכו', ואמנם חשוב חז"ל הכופר בראשית הגמול הזה, רצוני לומר ימות המשיח, כופר ואין לו חלק לעולם הבא, מפני שלא הביאו לזה רק כפירתו בשכר תורתנו, והוא משוגע חולק על הכתובים המבוארים, ואפיקורס בדברי רבותינו ז"ל, עכ"ל. ואף שלא התייחס הרמב"ן במפורש לשאלת העיקרים, אם ביאת משיח מן העיקרים כדעת הרמב"ם או לא כדעת בעל ספר העיקרים וכנטיית דעתו של החתם סופר, אבל משמעות דבריו היא שלא כדעת הרמב"ם, שאין כאן עיקר רק שהוא דבר מפורש בכתובים ובחז"ל ולפיכך הכופר עליו הוא "משוגע חולק על הכתובים המבוארים".

ביאור דעת ואשר אולי יש לומר בדעת הרמב"ם, **הרמב"ם** שבאמת גם הוא נקט שעצם האמונה בביאת המשיח אינה העיקר, וע"ד שדקדק האבי עזרי מדבריו הנ"ל בהלכות קריאת שמע, אלא העיקר הוא לחכות ולצפות לביאת המשיח, וכלשון הרמב"ם בעיקר השנים עשר "אם יתממה חכה לו... ולהתפלל לבואו". ולכאורה תמוה, מה ענין ציפייה ותפילה לעיקרי האמונה, הלא העיקרים הם שרשי האמונה, ואילו ציפייה ותפילה הם מעשי מצוה, ולא אמונה. ואולי הביאור הוא ע"ד שכתב הרמב"ן (שם) שאנחנו מצפים לה מתקוותנו שנשיג מן הקרבה אל האלקים בהיותנו במקדשו עם כהניו ונביאיו, ועם מה שיהיה בנו מן הטהרה והקדושה, והיותנו בארץ הנבחרת ושכינתו שרויה אצלנו, עכ"ל. ולצפות לזה ולקוות לזה הוא אכן יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה כמו שהאריך רמח"ל בתחילת מסילת ישרים. ואולי מחמת כן הוסיף הרמב"ם ענין הציפייה והתפילה, כיון שזהו מה שעושה עיקר ולא עצם ביאת המשיח.

בעל אבי עזרי וז"ל

נגד משיחם והנה הרמב"ם באיגרת תימן (עמ' ס-סא במהדורת עלה זית, איגרת השקר תימן ע"פ אמונתך בפי ע"י הרב מרדכי מאיר עבאדי שליט"א) כתב שיש שני אופנים איך שאומות העולם מנסים לעקור את התורה מקמינו. אחד ע"י מלחמה וניצחון, והשני ע"י טענות וקשיות. והנביא הבטיח לנו ששניהם לא יצליחו לעקור התורה ח"ו. וז"ל הרמב"ם, ולא זה יצלח ולא זה, שהקב"ה יבשר אותנו ע"י ישעיהו, שכל אנס או נצחן שיתכוון לסתור תורתנו ולבטל דתנו בכלי זין, ישבור הבורא כלי מלחמתו ולא יצליחו, כלומר שעצתו לא תושלם לעולם. וכמו כן כל טוען שיתכוון לבטל מה שבידינו, יצא מחויב מן הדין בטענתו, ויבטל אותה ולא תתקיים, כמו שנאמר (ישעיה נד, יז) "כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאום ה'", עכ"ל [ועיי"ש בהערות אמונתך בפי מה שהביא מבנו של הנועד ביהודה].

וממשיך הרמב"ם, שכיון שהמתקפה החזיתית לא הצליחה, לכן התחדשה כת חדשה שבאה להרוס את הדת באופן עקיף. ע"י יצירת ספיקות וחידוש תורה חדשה שיגרום ספק בלב ישראל שמא ח"ו גם תורתם אמת. ומבאר הרמב"ם שזו היתה כוונת ישוע הנוצרי שהוא "הביא לחשוב שהוא שלוח מהשם לבאר ספיקות התורה, ושהוא משיח היעוד לנו על יד כל נביא, ופירש תורה פירוש הביא לביטול כל התורה וכל מצוותיה".

וע"ד זה כתב הרמב"ם אודות הנביא השקר מחמוד, שגם הוא התכוון ליצור דת המוסלמית שדומה כביכול לדת ה' כדי לגרום ספיקות כנ"ל. וז"ל הרמב"ם, ועמד אחרי [כלומר, אחר ישוע הנוצרי] משוגע ונהג כמנהגו, כלומר לשנות דתינו וכו'. וכולם אין חפצם אלא לדמות שקריהם לדת ה', עכ"ל.

ובמקומות שדיבר הרמב"ם אודות הנוצרות, הזכיר כמוכן הענין שישוע טען שהוא משיח. כן הוא באיגרת תימן הנ"ל. וכן כתב בהלכות מלכים (פרק יא הלכה ד) וז"ל, אף ישוע הנוצרי שדמה שיהיה משיח, עכ"ל. ובפירוש המשנה (מסכת עבודה זרה א, ג) וז"ל, ודע שזו האומה הנוצרית הטוענים טענת המשיח לכל שינויי כיתותיהם כולם עובדי עבודה זרה ואידיהן כולם אסורים [ראה עמ' 4 בעלון זה], עכ"ל. וגם זה בא לגרום ספיקות באמונת המשיח שלנו. ואולי לכן האריך הרמב"ם בעיקר השנים עשר לבאר ענין המשיח האמת בניגוד למשיחם השקר.

Seasonal Gifting

Based on *The Halachos of Hired Help in the Home* by Rabbi Menachem Abramson

It is permitted to give a non-Jewish employee a gift on his holiday nowadays, but it is preferable to give the gift before the holiday or after it.

The Shulchan Aruch (YD 148:5) writes that it is forbidden to give an idolater a gift on his holiday, because receiving a gift could lead him to thank his deity for it, and a Jew should not cause that. However, the Shulchan Aruch and Rama (ibid 12) state that today, when non-Jews are generally not attached to idol-worship, this is not a concern. Rama adds that it is nevertheless preferable to give the gift before or after the holiday, if this can be accomplished without causing the non-Jew to harbor animosity.

Obviously, this discussion is relevant only when the concern of *lo sechaneim* is not applicable; as for example, when the non-Jew is the Jew's employee, or if giving the gift can benefit another Jew in the future.

עלה אידם

Seasonal Greeting

Based on *Oholei Yaakov* and other seforim

The Apter Rov, the "Ohev Yisrael" used to bless people on the secular New Year "From now on, there should be a good year for Klal Yisrael!"

Rav Yaakov Friedman of Husiatyn (*Oholei Yaakov Shemos* 5703) explained the reasoning behind the Apter Rov's unique blessing:

When we cry out to Hashem on Rosh Hashanah "*Chadeish aleinu shanah tovah*," our cries are not always accepted, because of various *kitrugim*. However, when the secular new year arrives, the difference

between how Jews celebrate Rosh Hashanah compared to how the nations celebrate New Year's becomes clear, and this difference is a *zechus* that destroys the *kitrugim*, so our *tefillos* of Rosh Hashanah can now be accepted.

Similarly, some explain the *pasuk* בכתוב ה' יספור בכתוב (תהילים פ"ט, ו') to mean, that Hashem will count our *tefillos* according to the calendar of the nations.

Interestingly, Zos Chanukah will many times coincide with the secular New Year. The Chassidic masters who mention Zos Chanukah as a final time of judgement may have also hinted to this idea as an additional limud *zechus* for Klal Yisrael at this auspicious time. See "Yaffah Sichasan" where Rav Elchonon Halpern zatzal of London makes this connection.

Rav Yaakov Friedman of Husiatyn

אל תשמח ישראל אל גיל כעמים

Based on *Am Levadad Yishkon* by Rabbi Yosef Weiner, Adapted by Rabbi Pesach Kahan

The upcoming non-Jewish holiday of New Year's on January 1st originates from *avodah zarah*. Typically, all celebration and practices of such holidays should be prohibited. Even the authorities who allow the celebration of Thanksgiving, which is not based on *avodah zarah*, did not allow the celebration of New Year's, which is.

Even so, it would seem that *Igros Moshe* does not classify New Year's as a holiday of *avodah zarah*.

Igros Moshe (*Even Ha'ezer* 2, 13) prohibits festivities on non-Jewish holidays based on *avodah zarah*. Even if the festivities are not meant to celebrate the holiday, it is still prohibited because of *mar'is ayin*; it gives the appearance of celebrating the holiday. (This does not extend to a *seudas mitzvah* whose designated time is on the holiday, e.g., a *bris milah* or a *pidyon haben*; but one should try to postpone a *seudas mitzvah* that is not tied down to that day, e.g., a *bar mitzvah* or a wedding.)

Still, *Igros Moshe* excludes New Year's and Thanksgiving from the above designation; permitting festivities on those days,

although a *baal nefesh* should be *machmir*. This would seem to imply that New Year's is not considered a holiday based on *avodah zarah*, and it would be permitted to celebrate it.

However, upon closer inspection, it is probable that *Igros Moshe* does not allow actual celebration of New Year's, since clearly it does originate from *avodah zarah*. Rather, he allows festivities not connected to New Year's, and does not consider it to be *mar'is ayin*. This can be gleaned from the original question that the *Igros Moshe* was addressing which can be found in *Yagel Yaakov* (p. 235), which was regarding holding a party that is **not** in celebration of the holiday.

This also seems evident from *Igros Moshe* elsewhere (*Orach Chaim* 5, 20:6), where he clearly makes this distinction regarding Thanksgiving. One may not hold a party celebrating Thanksgiving, but one may make a *bar mitzvah* or a wedding on Thanksgiving, although a *baal nefesh* should be *machmir*.

Possibly, holding a celebration on New Year's is not *mar'is ayin* because New Year's is not understood by most people to be a holiday of *avodah zarah*. Therefore, it does not appear that one is celebrating *avodah zarah* by holding festivities on that day.

